

Оріон

Катерина ПОНОМАРЬОВА

Українська мова та читання

Частина 1

2
КЛАС

Катерина ПОНОМАРЬОВА

Українська мова та читання

Підручник для 2 класу
спеціальних закладів загальної середньої освіти
(Н 54. 1 – Н 54. 2)
(у 4-х частинах)

Частина 1

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Київ
Оріон
2019

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 28. 03. 2019 № 407)*

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Відповідно до Типової освітньої програми
колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко

Умовні позначення:

- — прочитай або розкажи
- — поспілкуйся з іншими
- — послухай і зрозумій
- — поміркуй і поясни
- — напиши
- — попрацюй у парі або групі
- — виконай роботу олівцем
- — виконай завдання на вибір
- — виконай творче завдання
- — розкажи, чи цікаво тобі було на уроці

Державний Гімн України

*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ВСТУП

НУМО ЗНАЙОМИТЬСЯ!

1. Прочитай смс-повідомлення Гаджика.

2. Про що повідомив Гаджик? Яку відповідь йому даси?

3. Прочитай повідомлення Читалочки.

*Привіт Я Читалочка
Дуже люблю книжки
А ти любиш читати*

4. Яких помилок припустилася Читалочка? Поясни, який знак поставиш у кінці кожного речення.

5. Запиши в зошиті відповідь на запитання Читалочки.

6. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Поясни, що в ньому **неправильно**.

вітаю! я щебетунчик.
у мене мікрофон. він допомагає
мені спілкуватися.

7. Прочитай повідомлення Родзинки. Чи бачиш у ньому помилку?

Здрастуй! Я — Родзинка.
Дуже люблю цікаві завдання.
Давай виконувати їх разом!

8. Запиши **другий** рядок з повідомлення Родзинки без помилок.

9. Пригадай, як правильно записувати речення. Перевір свої думки за правилом.

Перше слово в реченні пишемо з **великої** букви.
У кінці речення ставимо **крапку**, **знак оклику** або **знак питання**.
Усі слова в реченні пишемо **окремо** одне від одного.

10. Виконай завдання Родзинки — склади з пазлів слово. Розкажи, які спогади воно в тебе викликає.

11. Прочитай запитання Щебетунчика. Запиши в зошиті відповіді на них.

1. Де ти провів (провела) канікули?
2. Чим там займався (займалась)?

12. Розпитай в однокласників, як вони провели літні канікули. Чи задоволені відпочинком?

13. Склади речення з поданих слів і запиши.

1. Літні, чудові, були, канікули.
2. Я, добре, дуже, відпочив (відпочила).

ДОСЛІДЖУЮ ЗВУКИ І БУКВИ, СКЛАД, НАГОЛОС

РОЗРІЗНЯЮ МОВНІ ЗВУКИ І БУКВИ

1. Прочитай вірш Леоніда Полтави.

Все, що живе на світі, уміє розмовляти.
Уміють говорити зайці і зайченята,
по-своєму говорять і риби серед моря,
і у садочку пташка, і у траві комашка...
Говорять навіть квіти з блискучими зірками...
— А як говорять діти?
— Так, як навчила мама!

2. Про яких тварин згадується у вірші? Розкажи, хто де живе.

3. Запиши відповідь на запитання Читалочки.

Якою мовою ми розмовляємо на цьому уроці?

4. Поміркуй, із чого складається мова людини. Порівняй свою думку з правилом.

Мова складається зі слів, а слова — з мовних звуків.

5. Визнач, хто на малюнку утворює мовні звуки. Поясни Щebetунчикові, якою дорогою треба йти до цих звуків. Орієнтуйся за деревами.

6. Склади і запиши **два** речення про те, чим зайняті діти.

7. Поміркуй, хто з цих дітей утворює мовні звуки. Якими знаками їх позначають на письмі? Перевір себе за правилом.

Мовні звуки на письмі позначаємо буквами.

8. Допоможи Родзинці визначити, в яких реченнях ідеться про мовні звуки. Запиши ці речення.

1. Андрійко пилюсось.
2. Бабуся розповідає казку.
3. У саду співають пташки.
4. Діти співають пісню.

9. Гаджикові цікаво, що ти знаєш про звуки і букви. Перевір себе за правилом.

Звуки є *голосні і приголосні*.

Приголосні звуки бувають *тверді і м'які*.

Букви бувають *великі і малі, рукописні і друковані*.

Звуки ми *чуємо і вимовляємо*, а **букви** — *пишемо і читаємо*.

10. Пограй із друзями в гру «Відлуння» — хтось називає букву, а хтось вимовляє звук, який вона позначає.

11. Знайди слово, «заховане» серед цеглинок конструктора. Склади з ним **два** речення і запиши.

12. Запиши відповідь на запитання.

Якою мовою ти розмовляєш удома?

РОЗПІЗНАЮ ГОЛОСНІ ЗВУКИ

1. Допоможи Читалочці придумати заголовок до вірша.

Вже **груші** медом-соком налились,
почервоніли в яблучок бокі.

Поглянь, яка **краса**, **ну** подивись!

Усе вдяглося в **золото** й шовкі!

Надія Красоткіна

Проведи дослідження!

1. Вимов останній звук у виділених словах.
2. Визнач, як утворюються ці звуки — з голосу чи шуму.
3. Пригадай, як вони називаються. Перевір себе за правилом.

Голосні звуки утворюються за допомогою **голосу**.

2. Запиши одним реченням, що робить Читалочка на малюнку вгорі. Підкресли в словах букви, які позначають голосні звуки.

3. Родзинка заховала серед букв слово, яке називає кількість голосних звуків в українській мові. Знайди це слово.

ПРАШІСТЬЯШКЛ

4. Пригадай і вимов усі голосні звуки.

5. Прочитай слова. Вимов останній звук у кожному з них. Визнач, який він — голосний чи приголосний. Запиши букву, якою він позначений.

Мова, листя, небо, рибу, ловлю, руде, синє, руки,
гаї, теплі.

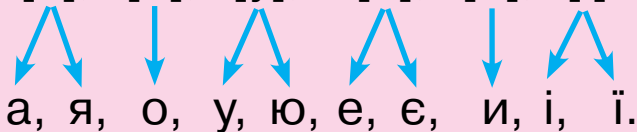
6. Полічи записані букви. Скільки їх? Порівняй, чого більше — голосних звуків чи букв, які їх позначають. Поясни чому так. Перевір себе за правилом.

В українській мові

шість голосних звуків: [a], [o], [y], [e], [и], [i].

Вони позначаються

десятьма буквами:

7. Прочитай прикмети вересня. Спиши **одну** з них. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

1. Вересень пахне яблуками.
2. Вересень трусить груші в садочку.
3. Грім у вересні **віщує** теплу осінь.

8. Поясни, як ти розумієш значення виділеного слова.

9. Допоможи Ґаджикові скласти з поданих букв слова. Запиши їх. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

10. Склади з утвореними словами **три** речення про осінній сад і запиши.

11. Допоможи Щебетунчикові відновити слова — поміняй місцями букви, які позначають голосні звуки. Запиши утворені сполучення слів.

Сени нобе, сіви хмира, жевто лясти.

РОЗРІЗНЯЮ ГОЛОСНІ І ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

1. Послухай текст про улюблену рослину Родзинки.

Калина росте в лісі, на берегах річок, при дорозі, у дворах. Навесні вона зацвітає білим цвітом. Восени ягоди калини червоніють. А смачними стають після першого морозу.

2. Дай відповідь на запитання Щebetунчика.

1. Як називається улюблена рослина Родзинки?
2. Де росте ця рослина?
3. Якого кольору її квіти і плоди?
4. Коли плоди стають смачними?

3. Спиши **третє** речення з тексту про калину. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

Проведи дослідження!

1. Вимов звуки, позначені буквами, які залишилися **не підкресленими**.
2. Визнач, як утворилися ці звуки — тільки з голосу чи голосу й шуму.
3. Пригадай, як називаються такі звуки. Перевір себе за правилом.

Приголосні звуки утворюються з **голосу і шуму** або тільки **шуму**.

4. Прочитай вірш Тараса Шевченка.

Тече вода з-під явора
яром на долину.

**Пишається над водою
червона калина.**

- 5. Спиши виділене у вірші речення. Підкресли букви, які позначають приголосні звуки.
- 6. Прочитай інформацію, яку знайшов Ґаджик.

Калина — цілюща рослина.
Відвар плодів калини з медом
виліковує застуду, кашель.

- 7. Поясни, як розумієш значення слова **цілюща**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

ЦІЛЮЩА — та, що має лікувальні властивості.

- 8. Спиши повідомлення Ґаджика. Підкресли слова, які закінчуються на приголосний звук.
- 9. Поцікався в однокласників та однокласниць, хто куштував плоди калини. Які вони на смак?
- 10. Доповни речення словами з довідки і запиши. Підкресли слово, у якому найменше приголосних звуків. Склади речення про своє ставлення до калини і запиши.

1. Осінь ... ,
2. Калина ... ,

Довідка: щедра, червона, дощова, цілюща.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА М'ЯКИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ

1. Прочитай текст про Юрка.

У неділю Юрко прокинувся дуже рано й весело сказав матері:

— Мамо, сьогодні ми йдемо до лісу!

— Надворі дощ, — каже мати. —

Лє як із відра. Не підете до лісу.

Юрко глянув у вікно: на подвір'ї — калюжі, небо облягли сірі хмари.

Юрко сів біля столу й заплакав...

За Василем Сухомлинським

2. Як думаєш, чому Юрко заплакав? Придумай щасливий кінець розповіді.

Проведи дослідження!

1. Вимов звуки, позначені в тексті підкресленими буквами.
2. Поясни, що спільного в їх вимові.
3. Які букви вказують на м'якість цих звуків? Перевір себе за правилом.

Букви **я, ю, є, і, ь** позначають м'якість попередніх приголосних звуків.

3. Пригадай, як позначаються м'які і тверді звуки у схемах слів. Допоможи Читалочці записати склади у дві колонки.

зі зи ра ря не не тю ту со со

4. Утвори слово з кожним складом другої колонки і запиши.

- 5. Допоможи Родзинці перетворити м'які звуки в словах на тверді. Запиши утворені слова за зразком.

Зразок: тiнь — тин.

люк

рись

ліс

- 6. Під кожним записаним словом побудуй його звукову схему.

- 7. Прочитай речення. Поясни, що переплутав Щебетунчик. Запиши речення без помилок.

1. У рюкзаках несуть рюкзаки.
2. Над головою синє небо.
3. Лалючку покляли в ліжечко.

- 8. Гаджик стверджує, що в поданих словах є м'який приголосний звук. Чи погоджуєшся ти з ним? Поясни чому. Перевір себе за правилом.

гай

зайчик

полохливий

березовий

Буква **й** завжди позначає **м'який** приголосний звук.

- 9. Склади **два** речення зі словами, які дібрав Гаджик. Запиши їх.

- 10. Спиши загадку. Устав пропущені букви і слово-відгадку.

Я кол..чий, мов буд..к,
а зовут.. мене

- 11. Розглянь обкладинку книжки. Як думаєш, про що ця книжка? Придумай їй назву.

- 12. Придумай казку про їжачка і песика. Використай слова: **скрутився**, **простягнув**, **вколовся**. Розкажи казку рідним.

ПРАВИЛЬНО ЗАПИСУЮ СЛОВА з ЇО і ЙО

1. Допоможи Гаджикові записати слова у дві колонки, поділяючи їх на склади.

Йосип, сьомий, деньок, мільйон, сльози, район.

йо

ьо

Проведи дослідження!

1. Яке зі сполучень — **ьо** чи **йо** — стоїть на початку слів і складів?
2. Яке сполучення стоїть у серéдині складів?
3. Зроби висновок, коли пишемо **йо**, а коли — **ьо**.
Перевір себе за правилом.

На початку слова і складу пишемо **йо**.

У серéдині складу після м'якого приголосного звука пишемо **ьо**.

2. Прочитай текст. Допоможи Читалочці визначити, які букви пропущені в словах. Спиши текст. Устав пропущені букви.

Літн..ого дня я пішла у га..ок. Там т..охкав соловейко. У траві блищали сл..озинки роси. Зна..ома галявина стала кол..оровою від квітів.

3. Прочитай разом зі Щебетунчиком скоромовку. Визнач, яка буква пропущена в словах. Спиши перше речення. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

..оржа впіймав на вудку ..осип.
Схопив і зойкнув: Ой-ой-ой!
Не знав, напевно, ..осип досі,
який колючий ..оржик той.

Наталя Забіла

4. Вивчи скоромовку напам'ять. Позмагайся з друзями, хто швидше її розкаже й не зіб'ється.

5. Знайди слова, «заховані» серед букв. Склади з ними розповідь (2–3 речення) і запиши.

АМПЙОСИПШУЙОРЖВЬОЗЧНЙОДЛІУЕЦ

6. Перевір, чи правильно Родзинка підписала малюнки. Поясни, у яких словах вона припустилася помилки. Запиши ці слова правильно. Побудуй їх звукові схеми.

пенйок

йорж

ьогурт

дзьоб

7. Склади речення за двома малюнками і запиши.

ДОСЛІДЖУЮ СЛОВА З ПОДОВЖЕНИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ

1. Прочитай повідомлення, яке побачив Ґаджик на дошці оголошень.

ОГОЛОШЕННЯ

20 вересня у шкільному басейні відбудуться змагання з плавання. Початок о 12 годині. Переможців очікує приз.

Тренер із плавання

2. Поясни, про що повідомляється в оголошенні. Чи хотілося б тобі взяти участь у змаганнях із плавання?

3. Випиши виділені в оголошенні слова.

Проведи дослідження!

1. Прочитай вписані слова.
2. Порівняй вимову м'яких приголосних звуків. У якому слові цей звук подовжений?
3. Зроби висновок, якими буквами позначено подовжений звук. Перевір себе за правилом.

Подовжені м'які приголосні звуки позначаємо на письмі **двома** однаковими буквами.

У звукових схемах їх позначаємо так: .

- 4. Випиши з оголошення інші слова з подовженими приголосними звуками. Побудуй їх звукові схеми.
- 5. Прочитай текст. Запиши виділені речення. Устав, де потрібно, пропущені букви.

Уранці на узліс..і відбувалос..я змаган..я. Дві команди зайчиків грали у футбол.

Суд..я дав свисток. Гра розпочалас..я. На весь ліс лунало скрекотан..я сороки. Вона була коментаторкою.

- 6. Підкресли в записаних реченнях слова з подовженими м'якими приголосними звуками. Визнач, якому слову відповідає така звукова схема .

- 7. Разом з однокласниками допоможи зайчатам написати оголошення про наступний футбольний матч. Візьміть за зразок оголошення із вправи 1.

- 8. Напиши розповідь про своє улюблене заняття (2–3 речення).

- 9. Спиши текст. Устав у слова пропущені букви.

Юрко поспішає на тренува.. з боксу.
А Сашко відвідує гурток малюва..

РОЗПІЗНАЮ СЛОВА ЗІ ЗВУКАМИ [ДЖ], [ДЗ], [ДЗ']

1. Разом із сусідом чи сусідкою по парті прочитайте в ролях розмову Гаджика і Родзинки.

Гаджик: Що читаєш, Родзинко?

Родзинка: Одержала записку від Оленки.

Гаджик: Чому ж ти не радієш? Невже в записці щось неприємне?

Родзинка: Записка приємна. Але написана з помилок. От і не знаю, радіти чи сумувати.

2. Родзинка пропонує тобі прочитати записку Оленки і знайти помилки.

Привіт, Розинко!

Я джудже хочу з тобою дружити.

Оленка Бжілка

3. Розкажи, про що повідомляється в записці.

4. Запиши в зошиті записку Оленки без помилок.

5. Щебетунчик зробив світлини комах. Запиши їх на́зви. Доповни записаний ряд іншими словами зі звуками [дж], [дз], [дз'].

6. Побудуй звукову схему слова **джміль**.

7. Склади й запиши речення про **двох** комах, зображених на світлинах.

- **8.** Читалочка любить читати журнал «Джміль». Послухай, про що вона дізналася з нього.

Бджоли живуть родинами — роями. У кожній родині є королева-матка, трутні й робочі бджоли. Матка і трутні народжують нових бджіл. А робочі бджоли виробляють мед.

З дитячого журналу «Джміль»

- **9.** Запиши відповіді на запитання Читалочки.

- 1.** Як називається бджолина родина?
- 2.** Які бджоли виробляють мед?

- **10.** Напиши про своє ставлення до популярних дитячих журналів (2–3 речення).

- **11.** Спиши скоромовку. Підкресли слова, у яких звуків менше, ніж букв. Побудуй звукові схеми цих слів.

Жовтий жук купив жилет,
джерпер, джинси і жакет.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА СЛОВАМИ З БУКВАМИ Ґ, Щ

- **1.** Прочитай вірш, який подобається Ґаджикові. Поясни, як розумієш значення виділених слів. Випиши їх у колонку.

З **ґ** слова вчимося читати:
ґанок, ґудзик, ґелґотати.
А в словах таких, як **ґлей**,

гуля, а ще **ґава**,
поміняєш **ґ** на **к** —
вийде щось цікаве.

За Галиною Джемулою

 2. Заміни в записаних словах першу букву так, як сказано у вірші. Запиши в другу колонку слова, які утворилися. Поясни їхні значення.

 3. Склади **два** речення зі словами однієї пари і запиши.

 4. Послухай текст.

Ґава і гуси

Ґава зчинила Ґвалт:

— У садку пожежа! Вогонь палає!

— Годі галасувати, — заґелґотали гуси.

— То червоніють ягоди калини.

 5. Поясни, чому ґава переплутала калину з вогнем.

 6. Випиши з тексту про ґаву слова з буквою **ґ**. Доповни утворений ряд іншими словами з цією буквою.

 7. Прочитай розповідь Родзинки. Визнач, яку букву пропущено в словах. Що ти про неї знаєш?

Під ку..ем калини сиділи рибалки. Ось заворушились поплавки. Юрко впіймав ..уку, а Сашко — ля..а.

 8. Спиши розповідь Родзинки. Підкресли слова з буквою **щ**. Побудуй звукову схему слова **кущ**.

 9. Щебетунчик любить утворювати слова зі своєю улюбленою буквою. Він хоче й тебе навчити. Перетвори подані слова за зразком.

Зразок: день — щодня.

Ранок, тиждень, вечір, рік.

 10. Запиши **два** речення про те, що ти робиш **щоранку** і **щовечора**.

 11. Склади слова з поданих букв. Побудуй з ними речення і запиши.

Я І Щ Р К А

Ґ Н А О К

ДОСЛІДЖУЮ, КОЛИ БУКВИ Я, Ю, Є, Ї ПОЗНАЧАЮТЬ ДВА ЗВУКИ

1. Прочитай текст про пригоду, яка сталася з Родзинкою.

Якось Родзинка поверталася зі школи. Бачить — на вулиці **стоїть** маленька дівчинка й плаче. Родзинка запитала:

— Дівчинко, як тебе звати?

— **Єва**.

— Чому ти плачеш?

— Я загубилася.

— А де ти живеш?

— Удома.

— А де твій дім?

— Не **знаю**.

2. Поясни, чому дівчинка плакала. Чи знаєш ти, як можна їй допомогти? Що треба знати, щоб не потрапити в таку ситуацію?

3. Разом з однокласником (однокласницею) прочитайте в ролях розмову Родзинки з Євою.

4. Випиши з тексту виділені слова, поділяючи їх на склади.

Проведи дослідження!

1. Підкресли у вписаних словах букви **я, ю, є, ї**.
2. Вимов звуки, які вони позначають.
3. Скільки звуків позначає кожна із цих букв?
4. Поясни, де стоять ці букви — на початку чи в середині складу.
5. Зроби висновок, коли ці букви позначають два звуки. Перевір себе за правилом.

Букви **я, ю, є** позначають **два звуки**, якщо стоять **на початку** слова або складу.

5. В іменах друзів Щебетунчика букви **я**, **ю**, **є**, **ї** позначають два звуки. А в друзів Читалочки — один звук. Запиши, хто є друзями Читалочки, а хто — Щебетунчика.

Наталія

Євген

Юрко

Зінаїда

Марія

Люба

Света

6. Поміркуй, чому не знайшлося імені, у якому буква **ї** позначає один звук. Перевір себе за правилом.

Буква **ї** завжди позначає **два звуки**.

7. Прочитай пораду Гаджика.

**Ти маєш знати своє ім'я і прізвище.
А ще — назву міста або села, в якому
живеш. І свою вулицю та номер
будинку.**

Тоді завжди зможеш потрапити
додому.

8. Запиши виділені речення. Підкресли слова, в яких букви **я**, **ю**, **є** позначають два звуки. Побудуй звукову схему слова **ім'я**.

9. Напиши текст за поданими запитаннями.

1. Як називається наша Батьківщина?

2. Яке місто є її столицею?

3. Як ти ставишся до своєї Батьківщини?

10. Доповни речення інформацією про себе і запиши.

Моє прізвище Моє ім'я Я проживаю в місті
(селі) Мій будинок розташований на вулиці

ПРАВИЛЬНО ПИШУ СЛОВА З АПОСТРОФОМ

1. Прочитай запрошення, яке отримали друзі.

Запрошення

Дорогі друзі!

Запрошую вас на гостину.

Чекаю всіх у п'ятницю о 12 годині в моєму будинку
за адресою: вулиця Кам'яна, будинок 9.

Мар'янка

2. Знайди в запрошенні відповіді на запитання Родзинки.

1. Кому призначене запрошення?
2. Хто запрошує друзів?
3. Навіщо Мар'янка запрошує друзів?
4. Коли вона чекає на гостей?
5. Куди мають прийти гості?

3. Разом з однокласниками прочитайте в ролях розмову друзів.

Родзинка: Що ми подаруємо Мар'янці?

Щебетунчик: Я пропоную м'яч.

Гаджик: А може, хом'ячка?

Читалочка: Найкращий подарунок — книжка.

4. Який із подарунків тобі подобається найбільше? Поясни чому.

5. Прочитай вірші. Випиши виділені слова.

* * *

Гороб'ята Чив і Чик
над подвір'ям **в'ються**.
А як зернятко знайдуть,
не **з'ідять** — поб'ються.

* * *

Голуб'ятам м'яко спати —
з пір'я **в'є** гніздечко мати.

Проведи дослідження!

1. Вимов у вписаних словах звуки, позначені буквами перед апострофом.
2. Визнач, які вони — тверді чи м'які.
3. Назви й підкресли букви, які стоять після апострофа.
4. Зроби висновок, коли треба ставити апостроф. Перевір себе за правилом.

Апостроф ставимо після **твердого** приголосного звука перед буквами **я, ю, є, ї**.

6. Допоможи Щебетунчикові вибрати слова, у яких треба ставити апостроф. Запиши їх. Побудуй звукову схему виділеного слова.

п..ять

дес..ять

в..юн

м..який

подвір..я

р..юкзак

сі..є

комп..ютер

7. Прочитай текст про хом'ячка. Запиши виділену частину. Постав, де треба, апостроф.

Хлоп..ята вз..ялис..я годувати хом..яка. Він гриз сухарі, моркву, бур..яки. Усе з..їдав і кудись зникав.
Якось тато хотів узутити гумові чоботи. А там чималий запас їжі. Це звірок перетворив чобіт на нірку.

За Андрієм Бондарчуком

8. Читалочці цікаво, що ти знаєш про хом'яків. Усно склади розповідь за її запитаннями.

1. Чи доводилося тобі бачити живого хом'яка?
2. Що ти знаєш про цю тваринку?

9. Склади і запиши **два** речення про хом'яків.

10. Спиши речення, утворивши слова з букв у дужках.
1. Причепився, як (р, п, я, е, х).
 2. Щоки, як у (х, м, я, о, к, а).
 3. Слизький, як (в, н, ю).

ПРАВИЛЬНО ВИМОВЛЯЮ ДЗВІНКИ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ В КІНЦІ СЛІВ І СКЛАДІВ

1. Щебетунчик пропонує звукову розминку. Вимов чітко кожен пару звуків, з'єднаних стрілочкою.

[б] [д] [д'] [з] [з'] [ж] [г] [г'] [дж] [дз] [дз']

[п] [т] [т'] [с] [с'] [ш] [х] [к] [ч] [ц] [ц']

Проведи дослідження!

1. Порівняй, який звук у кожній парі вимовляється голосніше, а який — тихіше.
2. Визнач, у якому ряду подано дзвінки приголосні звуки. Вимов їх дзвінко.
3. В якому ряду подано глухі приголосні звуки? Вимов їх приглушено.

2. Гаджик хоче навчити тебе правильно вимовляти слова з дзвінками приголосними звуками. Для цього прочитай правило.

Дзвінки приголосні звуки в кінці слова і складу вимовляємо дзвінко.

3. Разом з однокласником (однокласницею) пограйте в гру «Відлуння». Читайте слова по черзі, дотримуючись правила.

зуб

дубки

гедзь

луг

берег

казка

берізка

садки

дід

вуж

ліжко

4. Прочитай і запиши речення, замінивши малюнки словами.

1. В акваріумі плавала золота .

2. Оленка подарувала Сергійкові .

3. На узліссі росте великий .

4. На озері плаває білий .

5. Прочитай скоромовку Щебетунчика. Правильно вимовляй дзвінки приголосні звуки в кінці слів.

Ніс Гриць пиріг
через поріг.
Став на горіх —
упав на поріг.

6. Вивчи скоромовку напам'ять. Позмагайся з друзями, хто швидше її розкаже й не зіб'ється.

7. Відгадай мовні загадки Родзинки. Запиши слова-відгадки.

З **б** у лісі виростаю.

З **п** — хворобу називаю.

8. Склади речення з кожним словом-відгадкою і запиши.

9. Допоможи Читалочці перетворити й записати слова за зразком. Прочитай утворені слова, дотримуючись правила.

Зразок: гриби — гриб.

Краби, плоди, друзі, ножі, гарбузи.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА НАГОЛОСОМ У СЛОВАХ

1. Прочитай розповідь Гаджика. Дотримуйся наголосу.

Бра́ти збиралися в далеку доро́гу. Вирішили не брати́ нічого зайвого. Але одну доро́гу річ узяли. Це мобільний телефон.

2. Яких помилок припустився Гаджик? Випиши з тексту пари слів, які відрізняються тільки наголосом. Постав наголос.

Проведи дослідження!

1. Прочитай записані слова. Поясни, чим вони відрізняються.
2. Зроби висновок, чи може від наголосу залежати значення слова. Перевір себе за правилом.

Наголос може змінити значення слова.

3. Допоможи Читалочці вибрати з довідки потрібні слова. Запиши утворені речення. Постав наголос у вставлених словах.

1. Учні зробили яскраві
2. Дівчинка почала голосно
3. Ніс — це ... нюху .
4. ... — музичний інструмент.

Довідка: плакати, орган.

4. Допоможи Родзинці відгадати загадку. Запиши слова-відгадки. Познач наголос у кожному слові.

Слово це — старовинна будова
з гостряками мурованих веж.
Щойно зміниш ти наголос слова —
цим одразу будову замкнеш.

Дмитро Білоус

5. Склади розповідь за малюнками, використовуючи слова-відгадки.

6. Дай відповіді на запитання Щebetунчика і запиши.

1. Що побачили діти на горі?
2. Що висіло на дверях?

7. Відгадай мовну загадку Родзинки — упізнай слова за наголосом. Знайди місце кожної букви. Запиши утворені слова.

б	__іно́
к	__іно
з	__оло́то
с	__о́лото

8. Визнач, яке з поданих слів змінює своє значення зі зміною наголосу. Утвори **два** речення з цим словом так, щоб у кожному воно мало інший наголос. Запиши їх.

Літо, сіяти, сонце, зерно.

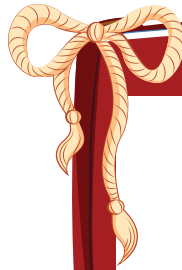

ПРАВИЛЬНО НАГОЛОШУЮ СЛОВА

1. Спиши подані слова. Постав наголос. Перевір себе за словником.

читання
завдання
запитання
помилка

СЛОВНИК

завда́ння
запита́ння
по́милка (помилкі́)
чита́ння

Проведи дослідження!

1. Скільки знаків наголосу стоїть над словом **помилка**?
2. Вимов це слово двома способами.
3. Скільки знаків наголосу над словом **помилки**?
4. Покажи, як треба його вимовляти.
5. Зроби висновок про наголос у цих словах. Перевір себе за правилом.

Слово **помилка** можна наголошувати так: **по́милка** і **помі́лка**. А слово **помилкі́** має один наголос.

2. Допоможи Гаджикові вставити пропущені в тексті слова. Знайди їх у словнику вгорі сторінки.

На уроках ... ми читаємо різні твори. Також відпові-
даємо на ... до них. І любимо виконувати цікаві

3. Запиши цей текст. Постав наголос у вставлених словах.

4. Прочитай вислови, які дібрала Читалочка. Поясни, як їх розумієш. Запиши той вислів, який тобі більше сподобався.

1. Не помиляється той, хто нічого не робить.
2. Хто сам знайшов свою помилку, той удруге її не зробить.

5. Прочитай вірш Галини Малик. Допоможи хлопчикові Віті виправити помилки — встав пропущені слова.

Геть усе, усе на світі
переплутав хлопчик Вітя.
Каже: — Діти вчаться в полі,
а комбайн працює в школі.

Всіх людей стрижуть в лікарні,
а лікують в перукарні.

Ми книжки берем в аптеці,
ліки — у бібліотеці.

От який Вітьок дивак!
Ти ж бо знаєш — це не так!

**Діти звісно вчаться в ... ,
а комбайн працює в**

**Ми лікуємось в ... ,
а стрижемося в**

**Ліки беремо в ... ,
а книжки — в**

6. Спиши виділені рядки вірша. Встав пропущені слова. Познач у них наголос.

7. Допоможи Щебетунчикові розгадати ребуси. Запиши слова-відгадки. Постав наголос. Побудуй звукову схему останнього слова.

по

~~о~~ ка

чи

~~к~~ ня

8. Склади речення з кожним словом-відгадкою і запиши.

9. Родзинка хоче дати тобі дві поради. Допоможи скласти їх із поданих слів. Запиши поради в зошиті.

робити не помилки бійся

помилках на вчаться

10. Розкажи, як розумієш значення записаних порад.

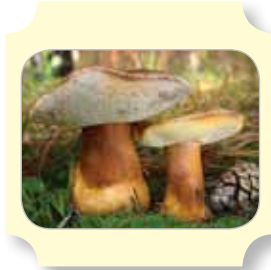
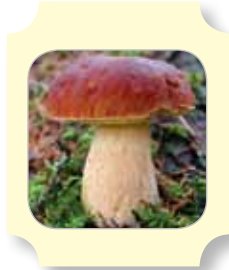

ДОСЛІДЖУЮ СЛОВА З НЕНАГОЛОШЕНИМИ ЗВУКАМИ [Е], [И]

1. Допоможи Родзинці оформити фотоальбом. Запиши в зошиті назви предметів, зображених на світлинах.

Проведи дослідження!

1. Постав наголос у записаних словах.
2. Підкресли букви, які позначають ненаголошені звуки [е], [и].
3. Порівняй вимову звуків [е], [и] в наголошених складах і ненаголошених.
4. У яких складах звуки [е], [и] вимовляються чітко?
5. Як вимовляються ненаголошені звуки [е], [и]?
6. Перевір свої міркування за правилом.

Ненаголошений звук [е] у вимові наближається до [и].
Ненаголошений звук [и] у вимові наближається до [е].

2. Прочитай текст про пригоду в місті. Правильно вимовляй виділені слова.

Щебетунчик потрапив у велике місто.
А там машин багато-багато! **Хлопчик захвилювався:**

- Як же **перейти вулицю?**
- Не турбуйся, — заспокоїла **Читалочка.** — Нам допоможуть добрі **помічники.**

3. Чи здогадаєшся, про яких помічників говорила Читалочка?

 4. Запиши слова, виділені в тексті про Щебетунчика. Постав у них наголос. Підкресли букви, які позначають ненаголошені голосні [е], [и].

 5. Прочитай вірші. Випиши виділені слова. Підкресли букви, які позначають ненаголошений звук [е].

На дорозі звір **лежить**:
весь у смужку, ніби спить.
Цього звіра звати «зебра»,
має він смугасті ребра.
Знає кожний пішохід —
це безпечний **перехід**.

Знають діти всі, напевно,
перехід бува підземний.
Під **землею** люди йдуть —
і **безпечна** їхня путь.

Як **червоне** світло — стій!
Жовте — ще не йди, **чекай**!
Хай **зелене** загориться,
а тоді уже й рушай!

 6. Дай відповіді на запитання Щебетунчика. Запиши їх у зошиті.

1. Які помічники допомагають переходити вулицю?
2. Якими з них тобі доводилося користуватися?

 7. Прочитай слова, які дібрав Гаджик. Назви цю групу предметів одним словом. Випиши слова з ненаголошеними звуками [е], [и]. Постав у них наголос.

Машина, човен, велосипед, мопед, електричка,
корабель, тролейбус, катер.

 8. Склади і запиши речення про те, який транспорт рухається на дорогах.

КОНСТРУЮЮ СЛОВА ЗІ СКЛАДІВ

1. Пограй з однокласниками в театр. Прочитайте розмову друзів у ролях.

Родзинка: Чи є в тебе улюблена іграшка?

Щебетунчик: Звичайно! Це конструктор «Лего».

Гаджик: Чому тобі подобається конструктор?

Щебетунчик: Бо я люблю будувати щось нове.

Читалочка: А в мене є конструктор слів.

Гаджик: О, це цікаво!

2. Читалочка пропонує пограти з конструктором слів. Утвори з поданих складів назви малюнків і запиши.

БІ

РО

БАР

БОТ

ЗАВР

ДИ

НО

3. Склади три речення з утвореними словами. **Одне** з них запиши.

4. Якийсь зловмисник підкинув у конструктор Читалочки браковані цеглинки. Букви на них **не утворюють** складу. Знайди ці цеглинки.

5. Поясни, як тобі вдалося розпізнати браковані цеглинки. Перевір себе за правилом.

Кожний **склад** має **голосний** звук.

Скільки в слові **голосних** звуків, стільки і **складів**.

6. Побудуй речення із цеглинок конструктора Читалочки. Запиши його. Який знак поставиш у кінці цього речення? Поясни чому.

7. Родзинка переплутала місцями цеглинки, і вийшли дивні слова. Перестав цеглинки так, щоб утворилися справжні слова. Запиши їх. Постав наголос.

8. Гаджик дібрав особливі слова. Поділи їх на склади і спробуй переплутати. Запиши слова, які утворились. Поясни, чому ці слова особливі.

НАСОС

МАРКО

КАБАН

9. Утвори слова з перших складів поданих слів і запиши їх.

урок любка лелека насіння

іриса гратися шкатулка

10. Склади з цими словами розповідь (2–3 речення) і запиши.

11. Читалочка «заховала» в гірлянді з листя вісім слів. Знайди їх і запиши. З одним зі слів склади речення і запиши.

ПОДІЛЯЮ СЛОВА НА СКЛАДИ ДЛЯ ПЕРЕНОСУ

1. Читалочка радить тобі прочитати текст Остапа Вишні.

Одного вечора ліг Василько і взяв книжку перед сном почитати. Він не знав, що лежачи книжку читати не можна. Бо псується зір і **книжка**.

Лежав Василько, читав і скоро задрімав. А книжка впа-
ла. **Сторінки** в ній дуже пожмакалися...

2. Як думаєш, чому Читалочка вибрала саме цей текст?

Проведи дослідження!

1. Знайди в тексті слова, поділені рисочками на частини.
2. Поясни, для чого їх поділили.
3. Зроби висновок, що треба зробити, щоб перенести частину слова в інший рядок. Перевір себе за правилом.

Слова з рядка в рядок **переносимо по складах**.

3. Послухай текст про пригоду Щебетунчика.

Щебетунчик не знав, як правильно перенести слово **листок**. Родзинка й Читалочка вирішили йому допомогти.

— Переносити треба так: **ли-сток**, — сказала Родзинка.

— Ні! Перенось так: **лис-ток**, — заперечила Читалочка.

Щебетунчик розгубився: — Кого слухати?

До друзів підійшов Гаджик.

— Дівчатка, ви обидві сказали правильно. Це слово можна переносити по-різному.

4. Прочитай і запам'ятай правило, яким скористався Гаджик.

Слова **зі збігом приголосних** можна переносити **по-різному**. Н а п р и к л а д: *дві-рник* і *двір-ник*.

- 5. Випиши з тексту про Василька виділені слова. Поділи їх для переносу різними способами.
- 6. Прочитай, як Ґаджик поділив для переносу слова.
- при-года приго-да чи-тає уро-ки

Проведи дослідження!

1. Визнач, скільки складів у кожному слові.
2. Скількома способами Ґаджик пропонує перенести перше слово?
3. Скількома способами пропонує перенести інші слова?
4. Які склади Ґаджик не відривав від слова? Прочитай і запам'ятай правило, яким він скористався.

Під час переносу **не можна відривати** від слова склад з **однієї** букви.

- 7. У парку Родзинка побачила оголошення. Прочитай його.

Оголошення

У суботу в парку я загубив книжку про ящірок. Хто знайшов, прошу зателефонувати на номер 068-838-65-32.

Андрій

- 8. Про що ти дізнався (дізналася) з оголошення? Як думаєш, чи вміє Андрій переносити слова?

- 9. Випиши слова, які Андрій переніс неправильно. Поділи їх на склади для переносу.

- 10. Запиши відповіді на запитання Щебетунчика.

1. Які книжки тобі подобаються?
2. Де ти береш книжки для читання?

- 11. Допоможи Читалочці поділити подані слова для переносу різними способами.

Казка, історія, малюнки, подія, сідає, яблуко.

ПРАВИЛЬНО ПЕРЕНОШУ СЛОВА

1. Запиши та поділи для переносу імена **Гаджик** і **Родзинка**.

2. Перевір за правилом, чи правильно ти поділив (поділила) для переносу імена друзів.

Сполучення букв **дж** і **дз**, які позначають один звук, під час переносу слів **не можна** розривати.

Н а п р и к л а д: *си-джу, за-дзеленчав.*

3. Користуючись правилом, поділи для переносу подані слова.

ПОДЗВОНИВ

ХОДЖУ

ГУДЗИК

4. Прочитай, як Читалочка поділила для переносу подані слова.

Лій-ка, паль-ма, хом'-як.

Проведи дослідження!

1. Визнач, скільки складів у словах Читалочки.
2. Якою буквою чи значком закінчується перший склад у кожному слові?
3. Зроби висновок, чи можна під час переносу слова відривати букви **й**, **ь** та **апостроф** від попередньої букви. Перевір себе за правилом.

При переносі слів букви **й**, **ь** та **апостроф** **не можна відривати** від попередньої букви.

5. Прочитай про випадок, який стався в класі.

Учні готувалися до уроку. **Мар'янка** заходила в клас остання. Раптом на порозі спіткнулась і впала. Усі діти кинулись їй на допомогу.

— Я дуже рада, що в нас немає **байдужих** до чужої біди, — сказала **вчителька**.

6. Поясни, як розумієш значення слова **байдужий**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

БАЙДУ́ЖИЙ — той, хто не звертає уваги на когось або щось.

7. Запиши виділені в тексті про Мар'янку слова, поділяючи для переносу.

8. Щебетунчик не знає, як поділити для переносу подані слова. Що ти можеш йому порадити? Перевір себе за правилом.

сік

день

двір

сон

рак

звір

Слова, які мають **один** склад, переносити **не можна**.

9. Прочитай слова. Склади з ними розповідь про небайдужих школярів і запиши.

Дідусь, незрячий,
вулиця, переходити,
боятися, школярі,
допомагати.

10. Перевір, чи правильно Читалочка поділила слова для переносу. Випиши слова, поділені **неправильно**. Поділи їх для переносу правильно.

Ча-йник, кукуруд-за, паль-то, яли-нка,
сил-ьний, малю-є, бур'-ян, кле-н, осі-нь.

11. Побудуй звукову схему слова **малює**.

РОЗТАШОВУЮ СЛОВА ЗА АЛФАВІТОМ

1. Послухай текст.

Щебетунчик прийшов у бібліотеку за віршами Грицька Бойка.

Одразу звернувся до бібліотекарки:

— Добрий день! Допоможіть мені, будь ласка, вибрати вірші Грицька Бойка.

— Добридень! — відповіла бібліотекарка і попрямувала до першої полиці. Там одразу взяла потрібну книжку.

— Звідки ви знали, що ця книжка була саме там? — запитав Щебетунчик.

— У нас усі книжки розташовані за алфавітом, — відповіла бібліотекарка.

2. Поясни, як ти розумієш вислів «розташовані за алфавітом». Що потрібно знати, щоб швидко знайти книжку в бібліотеці?

3. Напиши, чи відвідуєш ти бібліотеку. Чи вмієш шукати там книжки?

4. Прочитай алфавіт, поданий у кінці підручника. Спробуй розказати його напам'ять.

5. Запиши в алфавітному порядку імена зображених друзів.

6. Чи знаєш ти, що прізвища учнів у класному журналі розташовані також за алфавітом? Як думаєш чому?

7. Визнач, з якої букви починається твоє прізвище. Поміркуй, де його шукати в класному журналі — **угорі** списку, **посередині** чи **внизу**.

8. У Гаджика є друзі: **Оленка, Іван, Роман і Юля**. Запиши їхні імена в такому порядку, як вони розташовані в контактах телефону Гаджика.

9. Побудуй звукову схему найкоротшого із записаних імен.

10. Напиши, чи є в тебе мобільний телефон. Кому ти найчастіше дзвониш? З якою метою?

11. Напиши в зошиті прізвища трьох однокласників (однокласниць) і своє. Запиши їх ще раз, але в алфавітному порядку.

ШУКАЮ СЛОВО У СЛОВНИКУ ЗА АЛФАВІТОМ

1. Послухай текст.

Читалочка і Щебетунчик грали зі словами. Щебетунчик загадав слово: — Краплинки води, які падають з неба.

— **Дощ**, — відгадала Читалочка й записала це слово. Потім вона загадала своє: — Перший місяць осені.

Щебетунчик відгадав і почав записувати *вер* А далі не знав, яку букву писати — **е** чи **и**.

— Подивись у словник, — порадила Читалочка і простягла книжку зі словами. Щебетунчик відкрив її й розгубився.

— Тут стільки слів! Як же знайти серед них потрібне?

— Дуже просто, — сказала Читалочка. — У словниках слова розташовані за алфавітом.

2. Поясни, чому Читалочка порадила Щебетунчикові подивитись у словник.

3. Розглянь обкладинки словників. Поясни, як розумієш їхні назви.

4. Поясни Щебетунчикові, як знайти в словнику потрібне слово. Якщо не вмієш користуватися словником, прочитай інструкцію Гаджика.

Як користуватися словником

1. Визнач, з якої букви починається слово.
2. Знайди в словнику сторінку, де починаються слова на цю букву.
3. Шукай серед них потрібне слово.

5. Знайди в **орфографічному словнику** назву першого місяця осені. Запиши це слово. Склади з ним речення і запиши.

6. Пригадай назви інших осінніх місяців. Запиши їх у зошиті. Перевір за словником, чи правильно їх записав (записала).

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

1. Якими стають дерева в жовтні?

2. Що відбувається з деревами в листопаді?

8. Пригадай і запиши назви зимових місяців. Перевір за словником, як правильно їх писати. Склади й запиши речення з кожним із цих слів.

9. Запиши слова. Визнач за словником, які букви в них пропущено.

Учит..ль, уч..ниця, п..нал, ран..ць, пр..дмет,
д..ктант.

ДОСЛІДЖУЮ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

СПОСТЕРІГАЮ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Гаджикові цікаво, чи здогадуєшся ти, як утворилося слово **вітрильник**.

Проведи дослідження!

1. Поміркуй, чому **вітрильник** має таку назву.
2. Побудуй ланцюжок слів, від яких ця назва утворилася. Можеш скористатися довідкою.

Довідка: вітрило, вітрильник, вітер.

2. Щебетунчик вирішив дізнатися, із чого складається вітрильник. Допоможи йому знайти значення кожного слова, поданого на малюнку. Побудуй звукову схему слова **щогла**.

стовп на кораблі,
до якого прикріплені
вітрила

кермо на кораблі

великий **шматок**
полотна, прикріплений
до щогли корабля

підлога на кораблі

3. Склади речення з **двома** із поданих на малюнку слів і запиши.

4. Родзинка знайшла в інтернеті цікаву інформацію про незвичні вітрильники. Прочитай її.

На Волині проживає умілий майстер Володимир Ящук. Він виготовляє вітрильники у скляних пляшках. Для цього використовує різні матеріали. Навіть пелюстки квітів і павутину.

5. Візьми в однокласників інтерв'ю — постав такі запитання.

1. Що тебе здивувало в повідомленні Родзинки?
2. Як думаєш, якого розміру ці вітрильники?
3. Де живе незвичайний майстер? Як його звати?

6. Запиши свої враження від інформації про незвичні вітрильники (2–3 речення).

7. Читалочка пропонує тобі переглянути кадри з мультфільму. Розкажи, що відбувається на кожному кадрі.

— Я буду керувати!
— Ні, я!

Ой! Рятуйте!

На кораблі треба дружити!

8. Поясни, як розумієш значення слова **дружити**. Перевір себе за тлумачним словником.

9. Склади і запиши речення про мишенят за одним із кадрів мультфільму.

РОЗПІЗНАЮ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

1. Розгадай ребус Родзинки і дізнаєшся, куди потрапив вітрильник з мандрівниками. Запиши слово-відгадку.

2. Гаджикові цікаво, чи знаєш ти, що таке **море**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

МÓРЕ — великий водний простір з гіркувато-солоною водою.

3. Позмагайся з друзями — хто більше добере слів, пов'язаних з морем. Запиши свої слова в зошиті.

4. Розглянь світліну. Склади за нею **два** речення про море й запиши.

5. Прочитай речення, яке склала Читалочка. Чи про справжнє море в ньому йдеться?

6. Поясни, що означає слово **море** в цьому реченні. Поміркуй, чому Читалочка використала саме це слово.

7. Як думаєш, чи правильно Читалочка використала слово **море**?
Перевір себе за правилом.

Слова можуть уживатися в **прямому** значенні або **переносному**.

8. Допоможи Щебетунчикові вибрати сполучення слів у переносному значенні. Запиши їх.

золоте сонце	золоті сережки
м'яка вода	м'яка подушка
сердитий чоловік	сердитий вітер

9. Склади речення з **одним** із вибраних сполучень слів і запиши.

10. Розглянь картину Івана Айвазовського. Добери й запиши слова, якими можна описати це море. Скористайся довідкою.

Море (яке?) ...

Довідка:

*тихе,
спокійне,
грізне,
сердите,
лагідне,
неспокійне,
небезпечне.*

11. Продовж розповідь про море за картиною. Допиши ще 2–3 речення.

12. Прочитай, як описала море Родзинка. Спиши цей текст. Підкресли слова, ужиті в переносному значенні.

Море хвилювалося. Гребені хвиль колисали вітрильник. Бешкетник вітер ніби грався вітрилами.

РОЗРІЗНЯЮ ЗНАЧЕННЯ СЛІВ

1. Гаджик розповів друзям про мешканців моря. Прочитай його розповідь.

На дні моря можна побачити ... зірки.
Водяться тут і ... коники.
Трапляється навіть меч-

2. Розглянь, що уявили під час розповіді Щебетунчик і Читалочка. Хто з них помилився? Поясни чому.

3. Устав у розповідь Гаджика пропущені слова, щоб усі правильно його зрозуміли. Запиши цю розповідь.

4. Родзинка пропонує тобі відповісти одним словом на її запитання.

1. Яким знаряддям шиють і вишивають?
2. На що схоже листя ялини і сосни?
3. Чим укрите тіло їжака?

5. Чи про той самий предмет ідеться в запитаннях? Скільки значень має слово **голка**? Можливо, ти знаєш ще якесь значення цього слова?

6. Розглянь малюнки. Знайди серед них ті, які мають однакову назву. Про **одну** пару малюнків з однаковою назвою склади й запиши **два** речення.

7. Прочитай речення і порівняй їх з малюнками. Яку помилку зробила художниця? Поясни чому.

Біля комп'ютера — мишка.

У вазі — котики.

8. Склади **два** речення про **мишку** й **котики** в іншому значенні. Запиши їх.

9. Поміркуй, чи можуть подані слова мати різні значення. Склади й запиши **два** речення з одним зі слів, щоб воно мало різні значення.

Ручка, місяць, поле.

ДОБИРАЮ ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Прочитай текст.

Щебетунчик узяв свій бінокль і почав дивитися в далечінь. Раптом він **голосно** загукав:

— Бачу острів!

Гаджик повернув штурвал і спрямував вітрильник до острова.

Невдовзі він **тихо** причалив до берега.

Здалеку здавалося, що острів **малий**. А **зблизька** він виявився **великий**.

2. Знайди серед виділених у тексті слів протилежні за значенням. Запиши їх парами.

3. На острові знавці мови зустріли двох різних чоловічків. Розглянь їх і опиши протилежними за значенням словами. Запиши пари цих слів.

4. На острові жили удав і мавпочка. Прочитай, яким був удав.

УДАВ

сумний
мовчазний
спокійний

МАВПОЧКА

?

5. Мавпочка була зовсім іншою. Добери слова для опису мавпочки й запиши в зошиті.

6. На острові настав вечір. Щоб дізнатися, яким він був, заміни виділені в тексті слова на протилежні за значенням. Запиши свій текст.

Сонечко **піднялося**. **Защебетали** пташки. Земля **прокидається**. Настав **ранок**.

7. Допоможи Родзинці дібрати до виділених слів протилежні за значенням. Запиши утворені речення.

Щебетунчик **говорить**, а Читалочка

Сонечко **сміється**, а хмарка

Вогнище **загорілось** і

Удень **ясно**, а вночі

ДОБИРАЮ БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Читалочки і Щебетунчика.

— Поглянь, Читалочко, який **гарний** птах!

— **Красивий**, Щебетунчику, навіть дуже.

— А який **барвистий** у нього хвіст.

— І справді, який **різнокольоровий**!

— О! Здається, птах нас **побачив**! Он як **поглядає** в наш бік.

— Ні, то він просто **дивиться** довкола. Мені здається, нас він не **помітив**.

2. Про якого птаха говорили друзі? Знайди серед виділених у тексті слів близькі за значенням. Запиши їх парами.

3. Розмову друзів почув Гаджик. Прочитай, що він їм сказав.

Знаєте, для чого павичеві такий хвіст?

Хвостом павич приваблює пав. А ще захищає свою родіну. Розпустивши хвоста, повертає увагу хижака і тікає від гнізда. А хижак за ним.

4. Спиши виділені в повідомленні Гаджика речення. Підкресли слова, близькі за значенням до поданих. Запиши утворені пари слів.

причаровує

обороняє

сім'ю

5. Родзинка знайшла в інтернеті іншу інформацію про хвіст павича. Прочитай її. Що нового ти з неї дізнався (дізналася)?

Барвисте віяло павича — зовсім не хвіст. Це пір'я, яке росте на спині птаха. Воно прикриває справжній коротенький і непримітний хвостик.

6. Прочитай про зустріч друзів з іншим птахом.

Поки друзі **говорили** про павича, над їхніми головами хтось сказав: «Пр-р-ривіт!» Це був папуга.

— Яка розумна і ввічлива пташка, — сказала Читалочка. — Знає **чемні** слова.

— І **кмітлива**, — додав Щебетунчик. — Доречно їх уживає.

7. Випиши в колонку виділені в тексті слова. Добери до кожного близьке за значенням і запиши. Можеш пошукати їх у тексті.

8. Гаджик засумнівався, що папуги такі розумні. Вирішив подивитися в енциклопедію. Прочитай, що він там знайшов.

Насправді папуги не розуміють, про що говорять. Вони тільки наслідують звуки людської мови.

9. Користуючись інформацією з енциклопедії, дай відповідь на запитання Читалочки.

Чи можна стверджувати, що папуги розмовляють?

10. Добери й запиши слова, близькі за значенням до слова **щебече**. Утвори їх від звуків, які видають птахи. Запиши речення про кожную пташку з утвореними словами.

Курли!

Тьох!

Ку-ку!

11. Знайди серед поданих слів близькі за значенням. Запиши їх парами.

Райдуга, красивий, добрий, спить, гарний, хороший, веселка, дрімає.

ДОБИРАЮ СЛОВА, ЯКІ ПРИКРАШАЮТЬ МОВЛЕННЯ

1. Серед знавців мови був незрячий хлопчик. Друзі супроводжували його й розповідали про красу острова. Прочитай, що розказала йому Читалочка.

Ось висока і струнка пальма. Біля неї павич із пишним барвистим хвостом. На кущі сидить білий папуга. Між кущами в'ється вузьенька стежка.

2. Спиши розповідь Читалочки. Підкресли слова, які описують красу острова.

3. Прочитай текст без підкреслених слів. Як він змінився? Поясни, яку роль виконують ці слова в тексті.

4. Щебетунчик почав порівнювати все, що бачив на острові, з відомими предметами. Прочитай його порівняння.

Пальма схожа на велику парасольку.
Хвіст павича нагадує віяло.
Дзьоб папуги — ніби гачок.
Стежка в'ється, як
На острові красиво, немов у

5. Придумай свої порівняння у двох останніх реченнях. Запиши ці речення.

6. Разом із сусідом чи сусідкою по парті розгляньте малюнки і розкажіть, кого з чим можна порівняти. Поясніть чому.

7. Склади речення за малюнками. Скористайся зразком.

Зразок: Хмарки білі, як вата.

8. Прочитай описи й порівняння, які придумала предметам Родзинка. Відгадай ці предмети. **Одне** речення запиши.

1. ... кругле, яскраве, жовте, як золотистий млинець на небі.
2. ... струнка, білокора, тендітна, як вродлива дівчина.
3. ... жовта, соковита, солодка, як мед.

9. Придумай опис і порівняння таких предметів і явища природи: **кавун, листя, роса**. Запиши утворені речення.

10. Читалочка зашифрувала своє порівняння. Прочитай його. Добери пропущені слова. Запиши утворене речення. Побудуй звукову схему слова **ЖОВТИЙ**.

(який?) ... , як , і ... , як .

УЖИВАЮ ВВІЧЛИВІ СЛОВА

1. Послухай текст.

На острові жило самотнє мавпенятко. З ним ніхто не хотів дружити. Усі його цуралися.

А все тому, що мавпеня нечемно поводилося. Ні з ким не віталось. Ніколи не вживало ввічливих слів. Якщо бачило в когось банан, відбирало його і швидко з'їдало. Коли хотіло приєднатися до гри інших мавпенят, усіх відштовхувало і заявляло:

— Я хочу гратися!

2. Візьми інтерв'ю в однокласників (однокласниць) за поданими запитаннями.

1. Де жило мавпеня?
2. Чому всі цуралися мавпеняти?
3. Чи шкода тобі мавпеняти?
4. Підкажи мавпеняті, як можна виправити ситуацію.

3. Нагадай мавпеняті, які **ввічливі слова** треба вживати під час вітання, вибачення і прощання. Запиши їх у три колонки.

Вітання

Вибачення

Прощання

4. Допоможи мавпеняті дібрати **ввічливі слова**, потрібні в поданих ситуаціях. Запиши ці слова.

1. Хочу приєднатися до гри інших мавпенят.
2. Хочу про щось запитати в мами, коли вона розмовляє із сусідкою.
3. З'їв обід, приготовлений бабусею.
4. Зустрічаю знайомого.
5. Прощаюся з друзями.
6. Проводжаю родичів у далеку дорогу.

5. Мавпеня почало вживати чемні слова, і його стали називати **ввічливим**. Поясни, як розумієш значення цього слова. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

ВВІЧЛИВИЙ — утворилося від вислову «дивитись у вічі», що означає бути відвертим, чесним, не мати прихованих злих намірів.

6. Чи знаєш ти, як утворилося слово **спасибі**? Родзинка знайшла інформацію про це слово в інтернеті. Прочитай її.

Колись давно люди дякували словами «Спаси Бог». Із часом ці слова об'єдналися, трохи змінилися і стали звичайним — «Спасибі».

7. Добери до слова **спасибі** близьке за значенням слово. Склади й запиши з ним речення. Прочитай, як правильно говорити.

Правильно

дякую тобі

дякую вам

дякую вчительці

Неправильно

~~дякую тебе~~

~~дякую вас~~

~~дякую вчительку~~

8. Поміркуй, як утворилися такі ввічливі слова: **добрідень, здрастуйте, на добраніч**. Допиши подані речення.

Словом **добрідень** бажають

Словом **здрастуйте** зичать

На добраніч кажуть тоді, коли бажають

9. Мавпеняті сподобалося слово **дякую**. Воно всім його казало. Перевір, чи правильно мавпеня вживало це слово.

Дякую маму за обід. Друзів дякую за гру. Дякую вас за ввічливі слова.

10. Запиши речення мавпеняти правильно. Побудуй звукову схему слова **дякую**.

ОБ'ЄДНУЮ СЛОВА В ГРУПИ ЗА ПЕВНОЮ ОЗНАКОЮ

1. На острові друзі багато фотографували. Переглянь світлини, які зробила Родзинка. Запиши назви зображених предметів. Поміркуй, як назвати їх одним словом.

2. Перевір свої записи за довідкою.

Довідка: папороть, пальма, ліани.

3. Гаджик описав рослину, яка здивувала його найбільше. Прочитай цей опис і відгадай назву рослини.

Ці рослини обвивають дерева. Чіпляються за них вусиками і присосками. Перекидають свої гілки з дерева на дерево. Утворюють непрохідну гущавину.

4. Склади речення зі словом-відгадкою і запиши.

5. Прочитай, що сказала Читалочка.

А мені подобаються рослини
нашої рідної України.

6. Читалочці цікаво, чи знаєш ти рослини рідного краю. Склади речення за даним початком і запиши. Постав наголос у словах.

В Україні ростуть ... , ...,

7. Щебетунчик показав світлини своїх улюблених овочів. Запиши, які овочі він любить.

8. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Родзинки і Щебетунчика.

- Щебетунчику, а твої улюблені овочі зовсім не українські.
- Як не українські?
- Вони потрапили до нас з різних куточків світу.
- Хіба картопля не українська?
- Ні! Її батьківщина — Південна Америка.
- А помідори?
- Вони теж з Америки.
- І огірки з Америки?
- Ні. Їх завезли з Індії.
- А капуста?
- Вона прийшла до нас із Греції.
- То виходить, що всі наші овочі — іноземці?
- Так!
- Оце дивина!

9. Розкажи, про що ти дізнався (дізналася) з розмови Родзинки і Щебетунчика.

10. Напиши 2–3 речення про те, які страви з овочів ти любилаєш найбільше. Поясни чому.

ДОБИРАЮ СЛОВА НА ПЕВНУ ТЕМУ

1. Читалочка фотографувала на острові квіти. Розглянь світлинки і прочитай інформацію про кожну квітку.

На колючому зеленому їжачкові з'явилась яскрава квітка. Це зацвів кактус.

Над водою на прямому стеблі здіймається пишна рожева квітка. Так цвіте лотос.

Над подовженими зеленими листками піднялося вгору довге стебло. На його верхівці віночок красивих квітів. Це — орхідея.

2. Прочитай з однокласником (однокласницею) розмову дівчаток.

— Читалочко, які красиві квіти ти сфотографувала!

— Родзинко, а яка з них тобі подобається найбільше?

— Квітка, у назві якої звуків більше, ніж букв.

— А мені сподобалася квітка, у назві якої однакові всі голосні звуки.

3. Визнач, яка квітка сподобалася Родзинці, а яка — Читалочці. Склади про це **два** речення і запиши.

4. Щебетунчик намалював квітник, розташований біля його будинку. Які квіти ти впізнаєш на цьому малюнку? Доповни речення їхніми назвами і запиши.

У квітнику зацвіли ..., ..., ...

5. Друзі почали пригадувати, що вони знають про українські квіти. Читалочка знайшла текст про чорнобривці. Прочитай його.

Здавна в Україні сіяли на городі чорнобривці. Своїм різким запахом ці квіти відлякують городніх шкідників.

За Зіркою Мензатюк

6. Розкажи, про що ти дізнався (дізналася) з цього тексту.

7. Випиши з тексту Читалочки речення, у якому є назва квітів. Підкресли цю назву. Поміркуй, з яких слів вона утворилася.

8. Родзинка відкрила на планшеті інформацію про свої улюблені квіти. Прочитай її.

Біля нашої хати ростуть мальви. Кольори цих квітів — мов різнобарвний килим: червоні, рожеві, жовтуваті, білі.

За Василем Григоренком

9. Знайди в тексті слова, які називають колір мальв. Доповни ними речення і запиши.

Мальви бувають ..., ..., ...,

10. Напиши 2–3 речення про квіти, які тобі подобаються.

11. Ґаджик пригадав загадку про квітку. Відгадай її.

Стебельце — шорстка дротинка.
В середині квітки — чорна вуглинка.
Пелюстки блискучі, як лак.
Це квітує червоний

12. Допиши речення, вставляючи пропущені слова.

Стебельце маку, як
А пелюстки ... і

ДОСЛІДЖУЮ ІМЕННИКИ

СТАВЛЮ ПИТАННЯ ДО НАЗВ ПРЕДМЕТІВ

1. Настав вечір. Друзі полягали спати. Їм снилися дивні сни. Запиши у дві колонки, **хто** снився Читалочці і **що** снилося Щebetунчикові.

ХТО?

ЩО?

Проведи дослідження!

1. Визнач, у якій колонці слова називають **людей** і **тварин**.
2. На яке питання відповідають ці слова?
3. Прочитай слова, які називають **інші** предмети.
4. На яке питання вони відповідають? Перевір себе за правилом.

Назви **людей** і **тварин** відповідають на питання **хто?**
Назви **всіх інших** предметів відповідають на питання **що?**

2. Розглянь малюнок на сторінці 59. Розкажи, який сон бачила Родзинка.

- **3.** Запиши у дві колонки **на́зви** предметів, які бачила уві сні Родзинка.

ХТО?

ЩО?

- **4.** Склади речення про те, хто чим займається уві сні Родзинки. Запиши їх.

- **5.** Візьми інтерв'ю в однокласників (однокласниць). Поцікався, які сні їм сняться.

- **6.** Прочитай колискову, яку мама співала Читалочці. Постав питання до виділених слів.

Спи, **дитя́тко**, засинай.
Люлі-люленьки, бай-бай.

в морі сплять **кити** й **акули**,
у гніздечках сплять **птахи**,
Звірі в лісі вже заснули,
спи, малесенька, і ти.

- **7.** Читалочка записала, де спали тварини. Прочитай ці слова. Постав до них питання.

море

гніздечко

ліжко

ліс

- **8.** Склади і запиши речення про те, хто з колискової де спить.

- **9.** Гаджик знайшов в інтернеті цікаву інформацію про сон. Прочитай її. Розкажи, що раніше тобі було невідомо.

Дітям необхідно спати 10 годин на добу.

Дорослим достатньо 8 годин.

Без сну людина може прожити 10 днів.

А без їжі — 14 днів.

- **10.** Напиши 2–3 речення про те, чи сняться тобі сні. Які сні тобі подобаються?

- **11.** Роздивись довкола. Запиши **по чотири** слова, які відповідають на питання **що?** і **хто?**

РОЗПІЗНАЮ ІМЕННИКИ

1. Друзі завітали в каюту капітана. Розкажи, що вони там розглядають.

2. Запиши спочатку назви тих предметів, які розглядають хлопчики, а потім тих, які роздивляються дівчатка.

Проведи дослідження!

1. Визнач, на яке питання відповідають назви предметів, що розглядають хлопчики.
2. Постав питання до назв предметів, які роздивляються дівчатка.

3. Гаджик дізнався, що ці слова називаються **іменниками**. Прочитай правило про іменники. Поміркуй, чому вони дістали таку назву.

Іменники називають **предмети** і відповідають на питання **хто?** або **що?**

4. Запиши подані слова у дві колонки.

Дівчинка, акваріум, вікно, папуга, мавпа, стіл.

ХТО?

ЩО?

5. Капітан вирішив пригостити друзів чаєм. Запиши назви предметів, які він використав. Визнач, на яке питання вони відповідають.

6. За чаєм капітан розповів про цікавий випадок. Прочитай його розповідь.

Спека стояла незвичайна. Палуба була розпечена.

Боцман* вийшов, щоб полити її морською водою. У руках у нього — міцна труба насоса. З неї ллється вода.

Боцман вийшов без бриля. **Сонце напекло голову. Боцман зомлів і впав. Це побачили мавпочки.** Вони схопили трубу насоса й почали бавитись. Пустуючи, бризнули на лежачого моряка водою. Від води боцман опритомнів.

За Миколою Трублаїні

**Боцман* — помічник капітана, який стежить за порядком на кораблі.

7. Спиши виділені в тексті речення. Підкресли іменники. Постав до них питання.

8. Розв'яжи мовну задачу боцмана. Заміни в кожному іменнику одну букву, щоб утворене слово відповідало на питання **що?**. З **трьома** із цих слів склади й запиши речення.

чайка

мишка

білка

корова

9. Випиши з поданих слів іменники. Склади з одним із них речення і запиши.

Корабель, морський, капітан, діти, пливли, запитували, подорож, море.

ДОБИРАЮ ІМЕННИКИ

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову двох друзів.

— Родзинко, мені дуже подобається море. Як виросту, буду працювати на кораблі.

— Щебетунчику, а ким ти хочеш працювати?

— Ще не знаю.

— Цікаво, які професії потрібні на кораблях?

— Може, запитаємо в капітана? Він точно знає.

— Так. Адже саме він набирає команду.

2. Дай відповідь на запитання Гаджика.

1. Між ким відбулася розмова?

2. Хто з друзів хоче працювати на кораблі?

3. Про що друзі вирішили запитати в капітана?

3. Прочитай інформацію капітана про професії на кораблі. Розшифруй слова в дужках. Поясни, що вони називають.

Корабель по курсу веде (манштур). За порядком на судні стежить (цманбо). Усю роботу на кораблі виконують (тромаси). Їжу для команди готує (окк).

4. Спиши розповідь капітана, розкриваючи дужки. Підкресли іменники, які відповідають на питання **хто?**.

5. Яку професію порадиш вибрати Щебетунчикові? Напиши про це.

6. Назви предмети на малюнках. Постав питання до цих слів. Згадайся, люди яких професій користуються цими предметами. Склади і запиши про це **два** речення.

7. Читалочка стверджує, що професії «пахнуть». Прочитай текст і поясни, чи правильно вона думає.

Гриць запитує Миколку:

— Де працює твоя мама?

— А хіба ти не знаєш? — здивувався Миколка. — Вона ж пахне ліками! Моя мама — лікар. А твоя мама де працює?

— А хіба ти не здогадався? — дивується Гриць. — Вона ж пахне хлібом! Моя мама — пекар.

За Василем Сухомлинським

8. Випиши імена хлопчиків і назви професій їхніх мам. На які питання відповідають ці слова?

9. Розглянь малюнки. Пофантазуй і розкажи, чим пахнуть такі професії. Добери за кожним малюнком по **два** іменники і запиши. Усно постав до них питання.

10. Поспілкуйся з однокласниками (однокласницями). Розпитай, яка професія кому подобається.

11. Напиши 2–3 речення про те, ким працюють твої батьки.

12. Запиши відповіді на запитання Читалочки. Підкресли в записаних реченнях іменники. Постав до них питання.

1. Що призначає хворим лікар?
2. Що випікає пекар?

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ ІМЕНА, ПО БАТЬКОВІ, ПРИЗВИЩА

1. Прочитай текст. Придумай заголовок.

Друзі попросили капітана познайомити їх із командою вітрильника. Спочатку капітан **Іван Васильович Кузьменко** представив команді пасажирів судна.

— Це четвірка вірних друзів — **Гаджик, Родзинка, Читалочка і Щебетунчик**.

Моряки привітно посміхнулися дітям. А капітан вів далі:

— А це наш боцман **Сергій Степанович Гордійчук**. Він стежить за порядком на судні. За штурвалом наш штурман **Ігор Петрович Хвильовий**. Смачно годує нас кок **Дмитро Романович Борщенко**.

Діти усміхнулися. Їх розвеселило прізвище кока.

— Обід готовий, — повідомив кок. — Запрошую скуштувати мою фірмову страву — український борщ.

Друзі ковтнули слинку і рушили до їдальні.

2. Випиши з тексту виділені слова.

Проведи дослідження!

1. Що називають виписані слова?
2. З якої букви вони написані?
3. Зроби висновок, чому ці слова написані з великої букви. Перевір себе за правилом.

Імена, по батькові та прізвища людей пишемо з **великої** букви.

3. Капітан назвав свою команду сім'єю. Прочитай значення слова **сім'я** у словнику. Поясни, чому капітан так вважає.

СЛОВНИК

СІМ'Я — група людей, що складається з близьких родичів, які живуть разом.

 4. Поспілкуйся з однокласниками (однокласницями). Розкажіть одне одному, яка в кого сім'я.

 5. Читалочка пропонує тобі записати інформацію про себе і тих членів сім'ї, які в тебе є. Устав пропущені слова.

Мене звать Моє прізвище Мою маму звати
А тата — У мене є бабуся ... і дідусь А ще брат ...
і сестра Наша сім'я

 6. Прочитай текст про ще одну сім'ю.

Наш клас наче сім'я. **Учителька (учитель) ... нам як мама (тато).**
А однокласники мені як сестри і брати. **Найбільше я дружу з**

 7. Чи можеш ти назвати свій клас сім'єю? Поясни чому.

 8. Спиши виділені в тексті речення. Устав ім'я і по батькові своєї вчительки або вчителя та ім'я найкращого друга чи найліпшої подружки.

 9. Напиши 2–3 речення про те, з ким ти дружиш, що вам подобається робити разом.

 10. Допоможи Щебетунчикові розв'язати мовну задачку.

Андрійкового тата звать Романом. А Оленчиного — Сергієм. Запиши імена та по батькові цих дітей.

ДІЗНАЮСЬ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ІМЕН І ПРИЗВИЩ

1. Читалочка дізналась, що означають імена дівчаток. Прочитай про це вірш.

Із Греції й Риму, із Заходу й Сходу
імена нам дістались від різних народів.

А що вони значать, — послухай, дитино:

Галина — спокійна, міцна — **Валентина**,

Наталія — рідна, морська — то **Марина**,

а **Зоя** — життя, чистота — **Катерина**.

Софія — премудра, а **Клара** — ясна.

Ось що означають дівчат імена.

2. Яке ім'я в цьому вірші тебе зацікавило найбільше? Поясни чому.

3. Запиши речення. Заміни виділені слова відповідними іменами з вірша.

Рідна вийшла погуляти. На вулиці вона зустріла **морську**. Згодом до них приєдналися **життя** і **ясна**.

4. Щебетунчик знайшов вірш про значення чоловічих імен. Прочитай його.

Ось **Костя**, наприклад, це значить постійний,

Кирило — господар і мужній — **Сашко**,

Степан — це вінок, а бадьорий — **Гришко**.

А **Петрик** — то камінь, хоробрий — **Андрій**,

найбільший — **Максим**, захисник — **Олексій**.

5. Чи є серед цих імен такі, які мають члени твоєї родини? Розкажи, кому вони належать.

6. Запиши, хто з ким дружить. Для цього заміни виділені слова іменами з вірша.

Хоробрий дружить із **мужнім**. А **постійний** подружився з **найбільшим**.

7. Друзі написали значення своїх імен. Згадайся, де чие ім'я.

Та, що любить читати —

Сушена ягода винограду —

Той, що швидко і чітко говорить —

Родич мобільного телефона,
комп'ютера, планшета —

8. Родзинка дізналася про значення прізвищ. Прочитай її повідомлення.

Ким наші прадіди були,
нам прізвища розповіли.
Хто краяв сукні, став **Кравець**,
хто шив взуття, прозвали **Швець**.
Котли виготовляв **Котляр**,
а ківшик для води — **Ківшар**.

Яких тільки прізвищ на світі нема:
і **Вечір**, і **Ранок**, **Мороз** і **Зима**.

Сміливий — **Орел**, а чи **Сокіл**, чи **Тур**.
Якщо полохливий — то **Заєць** чи **Щур**.

Був добрий — то **Голуб**, **Добрій**, **Добродій**,
а хитрий — то **Лис**, чи **Хитрун**, чи **Крутій**.

За Аллою Свашенко

9. Які прізвища з цього вірша тобі доводилося чути? Кому вони належать?

10. Продовж речення словами з вірша і запиши.

Від назв професій утворилися прізвища ... , ... ,
... , Хитрим давали прізвища ... , ... , А полохливим — ... ,

11. Напиши, чи знаєш ти, що означає твоє ім'я і прізвище.

12. Запиши якомога більше імен, що починаються на букву «**ве**».

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ КЛИЧКИ ТВАРИН

1. Прочитай уривок з улюбленої казки Читалочки. Пригадай, як вона називається.

Був собі дід Андрушка, а в нього — баба Марушка, а в баби — донечка Мінка, а в дочки — собачка Хвінка, а в собачки — товаришка, киця Варварка, а в киці — вихованка, мишка Сіроманка.

Іван Франко

2. Випиши у дві колонки назви і клички тварин.

НАЗВИ ТВАРИН

КЛИЧКИ ТВАРИН

Проведи дослідження!

1. З якої букви написані назви тварин?
2. З якої букви написані клички тварин?
3. Який висновок можеш зробити? Перевір себе за правилом.

Клички тварин пишемо з **великої** букви.

3. Прочитай уривок з улюбленої книжки Щебетунчика. Чи відома тобі ця книжка? Як вона називається?

Жив на світі їжачок Колько Колючка.

І жив на світі зайчик Кося Вухань.

Гарні були хлопці, але боягузи страшенні. Всього на світі боялися. Боялися темряви і боялися сонця. Боялися блискавки і боялися грому. Боялися вітру і боялися дощу. Навіть тіні власної боялися.

За Всеволодом Нестайком

4. Доповни речення назвами і кличками тварин з прочитаного уривка й запиши.

Жили на світі

5. Виконай завдання Родзинки. Розпізнай за поданими ознаками тварин і придумай їм клички.

Сірий, хижий, злий — це

Руденька, вертлява, з пишним хвостом — це

Гривастий і прудкий, як вітер — це

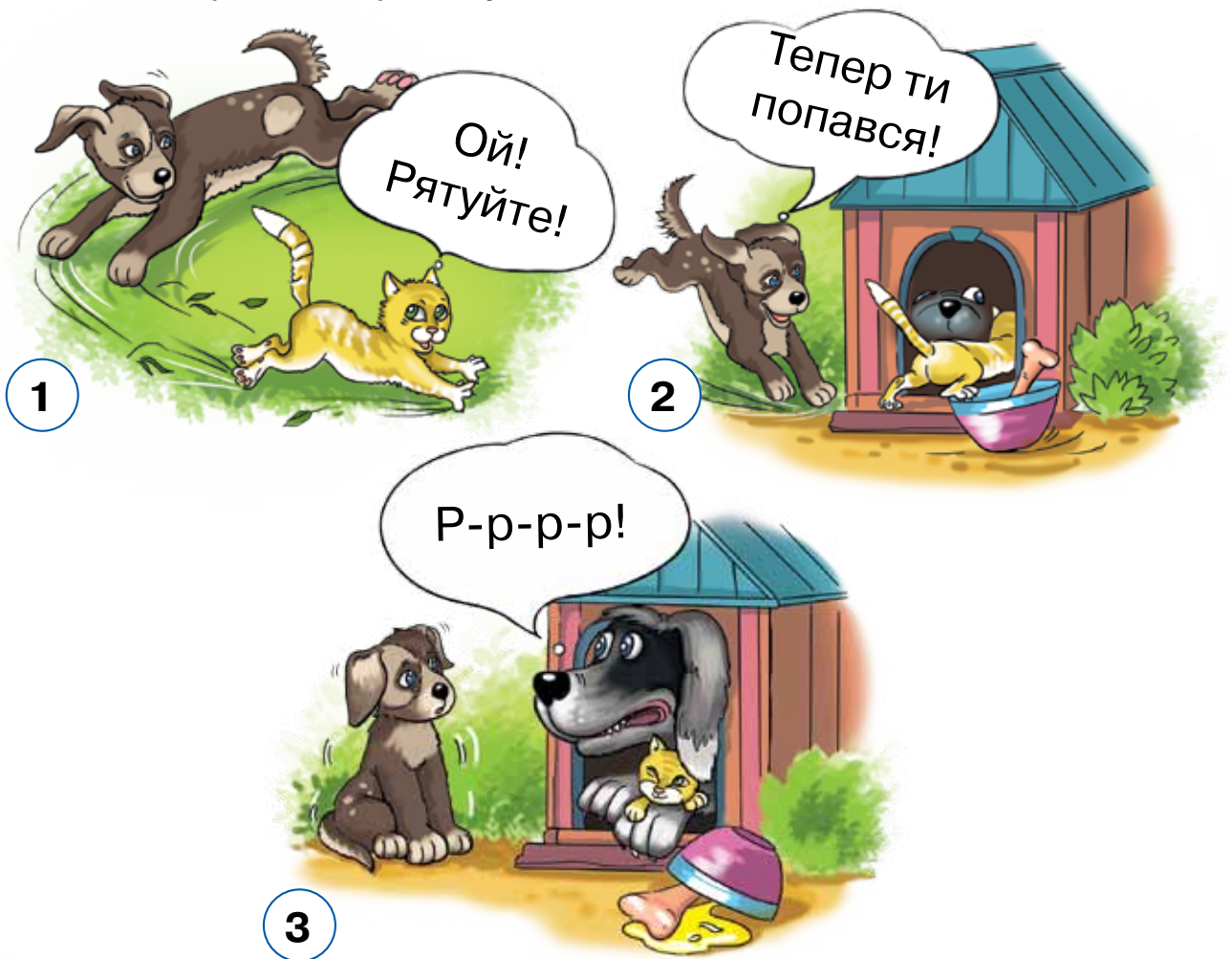
6. Доповни ці речення назвами та кличками тварин і запиши.

7. Напиши 2–3 речення про свою улюблену тварину. Чи має вона кличку? Яку?

8. Розглянь комікси. Придумай клички тваринам і склади розповідь про їхню пригоду.

9. Добери клички тваринам і запиши речення.

У дядька Івана є собака ... , кішка ... , папуга ... , коза

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВИ МІСТ І СІЛ

1. Гаджик дізнався в інтернеті, як утворилися назви деяких міст і сіл. Прочитай про це.

Брати Кий, Щек, Хорив і сестра їх Либідь збудували на березі Дніпра місто. І назвали його на честь старшого брата **Київ**.

Місто **Львів** збудував князь Данило Галицький. Назву йому дав на честь свого старшого сина Лева.

В одному селі жив відомий на всю округу коваль. Завдяки славному майстрові це село дістало назву **Ковалівка**.

2. Випиши з тексту про міста і село виділені слова.

Проведи дослідження!

1. З якої букви написані виділені слова?
2. Що вони називають?
3. Який висновок можеш зробити? Перевір себе за правилом.

Назви **міст** і **сіл** пишемо з **великої** букви.

3. Родзинка знайшла текст про відомі села. Прочитай його.

Назви міст і сіл стають відомими, якщо в них народжуються чи живуть знамениті люди.

Про (С, с)ело (К, к)олодяжне ми знаємо тому, що в ньому жила Леся Українка. Завдяки Тарасові Шевченку стало відомим (С, с)ело (М, м)обринці. А (С, с)ело (Б, б)огданівка прославила художниця Катерина Білокур.

- 4. Розглянь ілюстрацію до тексту. Поміркуй, хто із зазначених у тексті людей створив цю картину. Поясни, чому так вважаєш.
- 5. Спиши виділену частину тексту. Вибери з дужок потрібну букву.
- 6. Напиши 2–3 речення про те, як називається твоє рідне місто чи село. Чи відомо тобі, що означає ця назва?
- 7. Читалочка пропонує тобі утворити назви сіл від поданих слів. Запиши утворені назви.

Верба, яблуня, калина, вишня, липа, дуб.

- 8. Родзинка зі Щebetунчиком грали в «міста» — хтось називав місто, а хтось на останню букву цього слова пригадував назву іншого міста. Прочитай ланцюжок слів, який утворили друзі.

ЛУЦЬКОВЕЛЬВИШГОРОДНІПРОДЕСА

- 9. Запиши назви міст окремо одну від одної. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВИ ГІР, РІЧОК, ОЗЕР І МОРІВ

1. Друзі хочуть розказати тобі багато цікавого про Україну. Прочитай повідомлення Родзинки. Поясни, чому виділені слова написані з великої букви.

В **Україні** є мальовничі гори **Карпати**. Їхні вершини вкриті білими шапками зі снігу. А на полонинах цвітуть різноманітні трави. Найвища гора в Карпатах — **Говёрла**. Ніби в долонях гір лежить дивовижне озеро **Синевір**.

2. Знайди в тексті речення-відповіді на запитання Родзинки. Запиши їх. Підкресли **назви** гір і озера.

1. Які гори є в Україні?
2. Яка гора в Карпатах найвища?
3. Яке дивовижне озеро є в Карпатах?

3. Прочитай інформацію **Гаджика**.

На Волині біля (М, м)іста (Ш, ш)ацьк розкинулось (О, о)зеро (С, с)вітязь. Воно найбільше і найглибше в Україні. Вода тут надзвичайно прозора і м'яка. Біля берегів озеро мілке. Але загалом воно дуже глибоке.

4. Запиши виділене речення. Вибери з дужок потрібну букву. Поясни свій вибір.

5. Прочитай і запиши повідомлення Щебетунчика. Заміни малюнки відповідними словами.

В Україні є річки з цікавими назвами.

Під Харковом тече річка . Біля Житомира є річка . А коло Львова — .

6. Послухай інформацію Читалочки.

Українську землю омивають два зовсім не схожих моря — Азовське і Чорне.

Азовське море найменше і найбільш мілке у світі. Воно має піщане дно. Вода в ньому здається сіро-блакитною чи сіро-зеленою.

Чорне море — велике й глибоке. Воно має чистий лазурний колір. На його пляжах багато гальки.

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

1. Які моря омивають українську землю?
2. У якому морі вода має лазурний колір?
3. Яке море найменше і найбільш мілке у світі?

8. Зроби висновок — як пишуться назви **гір**, **рік**, **озер**, **морів**. Перевір себе за правилом.

Назви гір, рік, озер, морів пишемо з великої букви.

9. Розпитай в однокласників (однокласниць), хто з них бував у відомих місцях України. Що цікавого може про них розповісти?

10. Напиши 2–3 речення про те, у яких відомих місцях України ти мрієш побувати. Чому?

11. Утвори слова з поданих букв і запиши. Склади і запиши речення з цими словами.

ДНПРІО КЇВИ

РОЗПІЗНАЮ ІМЕННИКИ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ОДИН ПРЕДМЕТ І БАГАТО

1. Друзі вирішили пограти в хованки. Щоб визначити, хто буде жмуритися, потрібна лічилка. Прочитай лічилку, яку запропонувала Родзинка.

Лічилка

Слухай, як лічити треба.
Ти земля, я буду небо.
Я **пушинка**, ти — **перо**.
Ти **трамвай**, а я метро.
Місто я, а ти — **село**.
Квітка ти, а я **стебло**.
Ти **весна**, а я **зима**.
Вас багато, я сама.

Алла Свашенко

2. Постав питання до виділених слів. Поясни, скільки предметів називає кожне слово — один чи багато.

3. Зміни кожне виділене слово так, щоб воно означало багато предметів. Запиши за зразком.

Зразок: кущ — кущі.

4. Читалочка запропонувала свою лічилку. Прочитай її.

Із самісінького ранку
умиваються на ґанку:
кури, півні, цуценята,
кішки, кізки і ягнята.
Хто ж не встигне вмитися —
той іде жмуритися.

За Наталею Любиченко

5. Постав питання до слів, виділених у лічилці Читалочки. Скільки предметів називає кожне з них?

6. Зміни виділені слова так, щоб вони називали одну тварину. Запиши лічилку зі зміненими словами.

7. Прочитай лічилку Ґаджика.

На ялинці **зірка** — раз!

На ялинці два **горішки** — раз, два!

На ялинці три **цукерки** — раз, два, три!

І чотири **шоколадки** — раз, два, три, чотири!

На ялинці **яблучко** рум'яне —

хто підстрибне, той його дістане!

За Лесею Храпливою-Щур

8. Випиши у дві колонки виділені іменники.

ОДИН

БАГАТО

9. Побудуй звукову схему слова **ялинка**.

10. Напиши 2–3 речення про те, в які ігри ти любиш грати. Чи використовуєш лічилки?

11. Розглянь комікси. Склади за ними розповідь. «Помирі» дітей мирилкою.

12. Добери і запиши **по чотири** іменники, які називають **один** предмет і **багато**.

РОЗРІЗНЯЮ ІМЕННИКИ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ОДИН ПРЕДМЕТ І БАГАТО

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Читалочки і Щебетунчика.

- Щебетунчику, ти знаєш, що скоро буде свято?
- Яке?
- Зимове.
- Воно з подарунками?
- Так! І з карнавальними костюмами.
- А ялинка на ньому є?
- Звичайно, що є! Але не така, як у лісі.
- А яка?
- Прикрашена іграшками.
- Я здогадався! Це ... !

2. Напиши, про яке свято говорили друзі. Скористайся правилом.

На́зви **свят** пишемо з **великої** букви.

3. Прочитай, де народилося свято **Нового року**. Поясни, чому виділені слова написані з великої букви.

Звичай святкувати **Новий рік** виник у **Німеччині**.

У давні часи люди збиралися в зимовому лісі навколо великої ялинки. Прикрашали її кольоровими клаптиками тканини. Розпалювали вогнище і веселилися. Із часом (ялинка) почали зрубувати і приносити в (будинок).

За Анатолієм Давидовим

4. Запиши останнє речення в зошиті. Зміни слова в дужках так, щоб вони означали багато предметів.

5. Пригадай і запиши в кожну колонку по **п'ять** іменників, пов'язаних з **Новим роком**.

ОДИН

БАГАТО

6. Прочитай, що Гаджик дізнався про новорічні звичаї в різних країнах.

Італійці в новорічну ніч викидають з балконів і вікон старі речі й меблі.

В Австралії новорічні дні дуже спекотні. Там Дід Мороз вручає подарунки в шортах.

У Болгарії господиня розрізає новорічний пиріг, в якому є різні сюрпризи — монети, горішки.

7. Спиши текст про той звичай, який тебе найбільше зацікавив. Підкресли в ньому іменники, які означають багато предметів.

8. Запиши відповіді на запитання Гаджика.

1. У якій країні Дід Мороз одягає шорти?
2. Де в новорічну ніч викидають старі речі?
3. Де готують новорічні пироги із сюрпризами?

9. Допоможи Родзинці змінити подані слова так, щоб вони називали один предмет. Запиши утворені пари слів.

Роки, місяці, тижні, дні, години.

АЛФАВІТ

А а Б б В в Г г Ґ ґ Д д Е е

а бе ве ге ґе де е

Є є Ж ж З з И и І і Ї ї Й й

є же зе и і ї йот (ій)

К к Л л М м Н н О о П п Р р

ка ел ем ен о пе ер

С с Т т У у Ф ф Х х Ц ц Ч ч

ес те у еф ха це че

Ш ш Щ щ ь Ю ю Я я

ша ща знак ю я

м'якшення

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Досліджую звуки і букви, склад, наголос.....	6
Досліджую значення слова.....	41
Досліджую іменники.....	58

**Веселих зимових канікул!
Відпочивай, набирайся сил!**

У підручнику використано вірші
*Олексія Катрича, Д. Клименченка, К. Перелісної,
А. Свашенко,*
а також загадки, небилиці, прислів'я із сайту
«ВЕСЕЛА АБЕТКА» (www.abetka.ukrlife.org);
ілюстрації з вільних інтернет-джерел
(с. 11, 17, 23, 30–32, 42–43, 54–56, 62, 65, 70, 72, 77).

Пономарьова К. І.

П16 Українська мова та читання : Підручник для 2 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н 54. 1 – Н 54. 2) (у 4-х частинах) : Частина 1 // К. І. Пономарьова. — К. : УОБЦ «Оріон», 2019. — 80 с. : іл.

ISBN 978-966-991-000-4

УДК 811.161.2*кл2(075.2.056.262)

Навчальне видання

ПОНОМАРЬОВА Катерина Іванівна

Українська мова та читання

Підручник для 2 класу
спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н 54.1 – Н 54.2)
(у 4-х частинах)

Частина 1

(відповідно до Типової освітньої програми
колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Редактор *І. В. Красуцька*

Головний художник *І. П. Медведовська*

Технічний редактор *Е. А. Авраменко*

Коректори *С. В. Войтенко, Л. А. Еско*

Малюнки художниць: ***Наталі Куц-Батюк, Людмили Резнікової***

Формат 84x108 ¹/₁₆. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 8,40 + 0,42

Обл.-вид. арк. 8,00

Зам. №

Наклад 1625 пр.

ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції»

Серія ДК № 4918 від 17.06.2015 р.

Адреса видавництва: вул. Миколи Шепелева, 2, м. Київ, 03061

Віддруковано

ТОВ «ПЕТ»

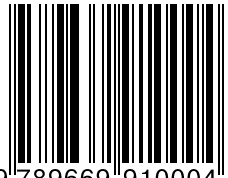
61024, м. Харків, вул. Максиміліанівська, 17

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників

і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 6847 від 19.07.2019 р.

ISBN 978-966-991-000-4

9 789669 910004